

הזכות לתעודת בגרות

דף מידע להורים ותלמידים

תעודת בגרות היא תעודה מטעם משרד החינוך של ישראל המעידה על הצלחה בבחינות הבגרות בהיקף חובה מינימאלי של 21 יחידות לימוד במקצועות שונים. על התעודה מופיע לוגו של משרד החינוך וכן שם בית הספר בו למד התלמיד.

הרכב תעודת הבגרות

להגיע לתעודת בגרות זה לא מספיק בכדי להתקבל למוסדות אקדמיים להשכלה גבוהה. מוסדות אלה דורשים תעודת בגרות איכותית יותר מהקריטריונים שמציב משרד חינוך כמו מספר יחידות גבוה יותר במקצועות מסוימים. כמו כן, ישנם מקצועות לימוד שמשרד החינוך מאפשר לתלמידים להיבחן בבגרות אולם הם אינם מוכרים ע"י המוסדות להשכלה גבוהה.

הרכב המקצועות המזכה בתעודת בגרות מינימאלית של 21 יחידות:

הערות	מגזר ערבי ודרוזי		מקצוע ומספר יחידות מגזר יהודי
	עברית לנבחנים ערבים 2 יח'	2	הבעה עברית 2
	עברית לנבחנים דרוזים 3 יח'		
	3	3	מתמטיקה 3
	היסטוריה לנבחנים ערבים 2 יח'	2	היסטוריה 2
	היסטוריה לנבחנים דרוזים 2 יח' + 1 יח' מורשת דרוזית		
	לשון וספרות ערבית 3 יח'	2	ספרות 2
	אזרחות לנבחנים ערבים ודרוזים 2 יח'	2	אזרחות 2
	----	2	תנ"ך 2
מוסדות השכלה גבוהה דורשות מכל המועמדים 4 יחידות אנגלית לפחות	אנגלית 3-4	3-4	אנגלית 3-4
כדי להגיע ל-21 יחידות דרוש לפחות מקצוע מוגבר נוסף ומקצוע אחד מוגבר מיחידות החובה.	מקצוע מוגבר 4-5 (ביולוגיה, כימיה, אמנות וכד' ו/או תוספת יחידות למקצועות החובה)	4-5	מקצוע מוגבר 4-5 (ביולוגיה, כימיה, אמנות וכד' ו/או תוספת יחידות למקצועות החובה)

שימו לב!

לפני שמחליטים להיבחן בבגרות במקצועות נוספים, שאינם ברשימת המקצועות שבטבלה, מומלץ לבדוק קודם אם הם מוכרים ע"י המוסדות להשכלה גבוהה.

למה תעודת בגרות חשובה?

תעודת הבגרות מהווה מדד עיקרי להשכלתו התיכונית של אדם במדינת ישראל. פעמים רבות מעסיקים בשוק העבודה דורשים כחלק מתנאי הקבלה תעודת בגרות. תעודה זו גם מהווה מרכיב חשוב בסיכויים להתקבל ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה, כמו מכללה או אוניברסיטה.

תלמיד שלמד פחות מהדרוש לקבלת תעודת בגרות ויש לו 12 שנות לימוד זכאי לתעודה ממשרד החינוך הנקראת "תעודת גמר תיכון".

רק כ- 40% מבני הנוער זוכים בתעודת הבגרות. קיים פער מאוד גדול בזכויות לבגרות בין תלמידים משכבות מבוססות לעמיתיהם ממעמד סוציו-אקונומי נמוך.

התאמות בבחינות הבגרות לתלמידים עולים

תלמידים עולים ותיקים וחדשים ותושבים חוזרים זכאים להתאמות שונות כגון תוספת זמן, שימוש במילון, הקראת שאלונים ולתוספת נקודות בבחינות הבגרות.

לפרטים ראו חוזר מנכ"ל תשס"ט/3(א) מנובמבר 2008 בקישור הבא:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/4/4-3/HoraotKeva/K-2009-3a-4-3-35.htm>

מיקוד לבגרות

בכל שנה, בתקופה של בין חודש לחודש וחצי לפני תחילת עונת הבחינות הבגרות, מפורסם באתר משרד החינוך מיקוד על פי נושא הבחינות. המיקוד, המחולק על פי נושאי הבחינות, פורש את החומר שנכלל במבחן מתוך תוכנית הלימודים.

ממוצע הבגרות וקבלה למוסדות השכלה גבוהה

הקבלה למרבית המוסדות להשכלה גבוהה (אוניברסיטאות ומכללות) נקבעת על פי ממוצע הציונים בתעודת הבגרות, הרכב המקצועות בתעודת הבגרות וציון במבחן פסיכומטרי.

תעודת בגרות כוללת 21 יחידות לימוד לפי ההרכב שפורט לעיל, אולם מרבית המוסדות להשכלה גבוהה דורשים תעודת בגרות המורכבת ממספר יחידות לימוד רבות יותר מהמינימום, כ-25 יחידות. בבתי ספר עיוניים טובים מקובל כיום שתלמידים נישאים בבחינות בגרות של 30-31 יחידות, כלומר כ-3 מקצועות מתוגברים בהם נבחנים ב-5 יחידות. לתלמידים אלה יש יתרון גדול בהרשמה למוסדות להשכלה גבוהה משום שהם מקבלים בונוסים על המקצועות המתוגברים.

יש קשר בין מסלול הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה לבין מספר היחידות הנדרש במקצועות מסוימים. לדוגמה: תלמידים המעוניינים ללמוד לתואר במקצועות הריאליים בדרך כלל נדרשים לתעודת בגרות הכוללת 4-5 יחידות במתמטיקה ו/או במקצועות מדעיים נוספים.

ציון ממוצע הבגרות נקבע על פי מספר היחידות בכל מקצוע והציון בו. רוב המוסדות להשכלה גבוהה נותנים בונוס (מוסיפים נקודות לציון) על חלק מהבגרויות בהיקף של 4 או 5 יחידות לימוד. התוספת לציון ניתנת על ידי כל מוסד להשכלה גבוהה לפי מדיניות הקבלה שלו ואינה נכתבת בתעודת הבגרות. במרבית המוסדות, (למעט הטכניון) ניתנת הטבה ע"י הוספה של 10-15 נקודות (מתוך 100) לציון במקצוע ברמה של 4 יחידות לימוד והוספה של 20-25 נקודות לציון ברמה של 5 יחידות לימוד. במקצועות האנגלית והמתמטיקה ניתן בונוס מוגדל.

- לא ניתנת הטבה למקצוע שהציון בו נמוך מ-60.

- לא ניתנת הטבה למקצוע שהוא צירוף מקצועות.

- בכל המוסדות עבודת גמר יכולה להחליף תעודת בגרות ותזכה להטבה המתאימה.

על-פי שיטה זו, מומלץ מאוד להיבחן בפחות מקצועות (מעבר למקצועות החובה) במספר יחידות גבוה (4-5).

שימו לב!

כיום ניתן להיבחן בהיקף מורחב של 4-5 יחידות בכ-120 מקצועות שונים. לאחרונה משרד החינוך הודיע כי בכוננתו לצמצם את המקצועות המורחבים למספר קטן של מקצועות יסוד. יש לעקוב אחר שינויים.

תנאים הכרחיים להצלחה בבגרות

תנאי ראשון לקיומו של מסלול לימודים המוביל לתעודת בגרות ולהצלחה בבחינות הבגרות הוא מורות ומורים מקצועיים, המוסמכים ומסוגלים ללמד את מקצועותיהם ברמה הנדרשת. אם אין בבית-הספר מורה המסוגלת/ללמד אנגלית ברמה של 4 יחידות לפחות, או מורה המסוגל ללמד מתמטיקה ברמה של 3 יחידות ומעלה, סימן שבית-הספר אינו מעניק לתלמידיו את השירות המינימאלי הנדרש.

תנאי שני להצלחה הוא מורים ומורות המאמינים ביכולתם של תלמידיהם ומחזיקים בציפיות גבוהות מהם. מורות ומורים האומרים "מהשכונה הזאת לא יוצאים תלמידים עם בגרות" הם ערובה לכישלון.

איכות סגל ההוראה והמגמות המוצעות לתלמידים הינם נושאים הראויים למאבק של ההורים, שכן הם אלה הקובעים את עתידם הלימודי והמקצועי של ילדיהם. הורים ותלמידים אינם צריכים להסתפק בתשובות בנוסח: "אין תקציב", "אין מורים", "עכשיו כבר מאוחר, אולי בשנה הבאה". יש להתייחס לתשובות אלה כאילו נאמר להם שהשנה לא תקבל השכונה שלהם, מחוסר תקציב, מים או חשמל.

הדחה ממסלול לבגרות

חלק מבתי-הספר נוהגים להדיח תלמידים המצויים במסלול לבגרות ולהעבירם למסלול שאינו מוביל לבגרות. הם עושים זאת, בין השאר, כדי להבטיח ששיעור ההצלחה של תלמידי המוסד בבחינות הבגרות יהיה גבוה, וכך תישמר "היוקרה" של בית-הספר. זהו נוהג פסול ופוגע בשליחות בית-הספר. תלמידים המתקשים בחומר הלימודי צריכים לקבל סיוע ולא להיות מודחים. ועד ההורים ומועצת התלמידים צריכים לשתף פעולה ולמנוע מהנהלת בית-הספר הדחה של תלמידים ממסלול המוביל לבגרות.

הדחה ממסלול לבגרות איננה מדיניות של משרד החינוך ואינה החלטה של מיישמו מגבוה, אלא החלטה מקומית של הנהלת בית הספר. האלטרנטיבה היא להקצות לתלמידים שציוניהם נמוכים יחסית, שעות לימוד נוספות, מורים מסורים ו/או לפתוח מסגרות מתוגברות.

כיום ישנן בבתי ספר מסגרות של כיתות קטנות ומתוגברות לתלמידים מתקשים: כיתות תל"ם, כיתות מב"ר, תכנית ליב"מ לסיוע לתלמידי כיתות י', תכנית אומץ לתלמידים החל מכיתה ט', כיתות אתגר לנוער בסכנת נשירה, תכנית נחשון לסיוע לתלמידים שרוצים להיבחן בהיקף 5 יחידות במקצועות היסוד ועוד.

מסלולי היבחנות לבגרות

ישנם 2 מסלולי היבחנות: מסלול אינטרני ומסלול אקסטרני.

מסלול אינטרני

מסלול היבחנות באמצעות בית ספר על יסודי בו לומד התלמיד או למד בו בעבר. במסלול זה, תלמיד ניגש לבחינות הבגרות כחלק ממסלול לימודיו וציון הבגרות הסופי הוא שקלול של הציון בבחינת הבגרות עצמה יחד עם ציון בחינת המגן שעורך בית הספר. כאשר תלמיד נבחן לאחר סיום לימודיו בבית הספר ציון הבגרות הוא ציון הבחינה עצמה ללא ציון מגן. בחינת המגן או המתכונת היא בחינה פנימית של בית הספר במבנה בחינות הבגרות.

ציון מגן הוא ציון בית-ספרי שאתו ניגש תלמיד התיכון לבחינת הבגרות, ומהווה בדרך כלל 50% מציונו הסופי. ציון המגן נועד לשקף את רמת ידיעותיו של התלמיד במקצוע לימוד מסוים, ולמנוע ציון מקרי בבחינת הבגרות. ציון מגן מקסימאלי הוא 100. לרוב, קשה מאוד לשנות ציון הגשה בית ספרי, וגם אם הוחלט לתת לתלמיד ציון בית ספרי חדש (גבוה יותר), הציון הישן מקבל 25%.

הרכב ציון המגן

במקרים בהם בתי-ספר אינם עורכים בחינות מגן (מתכונת) והמקצוע נלמד שנה אחת, ציון המגן יורכב מ- 40% הציון של סמיסטר א' ו- 60% הציון של סמיסטר ב'. אם המקצוע נלמד במשך שנתיים, ציון המגן יורכב מ- 20% הציון השנתי של השנה הראשונה ו- 80% של השנה השניה.

בבתי ספר המקיימים בחינות מגן והמקצוע נלמד במשך שנה אחת הרכב ציון המגן יהיה 70% הציון

השנתי (ממוצע 2 הסמסטרם) ו-30% ציון בחינת המתכונת. אם המקצוע נלמד במשך שנתיים, הרכב ציון המגן יהיה כדלקמן: 20% הציון השנתי של השנה הראשונה, 50% של השנה השנייה ו-30% ציון בחינת המתכונת.

ציון מגן מוענק לכל תלמיד תיכון, ולא ניתן לגשת לבחינת בגרות כלשהי בלעדי ציון מגן אלא אם כן תלמיד הנעדר מהלימודים מעל 30% במקצוע שבו הוא ניגש לבגרות. במקרה זה התלמיד לא יהיה זכאי לציון מגן, אלא אם המועצה הפדגוגית תאשר את היעדרויותיו. לעומת זאת, לאחר סיום הלימודים התיכוניים, לא ניתן לגשת לבחינת בגרות עם ציון מגן, והציון שיושג בבחינה עצמה יהיה למעשה הציון הסופי.

ציון סופי בבגרות מעוגל כלפי מעלה. במקרה של הפרש גדול מ-20 נקודות בין ציון המגן וציון הבחינה, וכאשר מדובר בקבוצה של תלמידים, משרד החינוך עשוי לתת משקל רב יותר לבחינה עצמה.

מסלול אקסטרני

מסלול אקסטרני הוא מסלול שנועד לנבחנים שאינם לומדים בבית ספר תיכון רגיל, כלומר תלמידים שסיימו את לימודיהם בעבר ומעוניינים לשפר ציונים או להשלים בגרויות שלא עשו בעבר, תלמידים הלומדים בבתי ספר פרטיים שאינם מוכרים או בבתי ספר אקסטרניים העוסקים בהכנה לבחינות הבגרות ותלמידים שלומדים בחינוך ביתי.

נבחן אקסטרני נדרש לפתוח "תיק נבחן חיצוני" בשלוחת בחינות של משרד החינוך. לאחר צעד מנהלתי זה יכול הנבחן לגשת באופן עצמאי לבחינות בגרות, ללא תלות בבית ספר. בנוסף, לנבחנים אקסטרניים אין ציון מגן, והציון הסופי נקבע על ידי תוצאות הבחינה בלבד.

בחינות הבגרות האקסטרניות דומות מאד לבחינות האינטרניות וחומר הלימוד זהה.

ההיבחות בבחינות בגרות אינטרניות ואקסטרניות לתלמידים בגיל חינוך חובה (16-18) היא ללא תשלום. ניתן לגבות תשלום מנבחנים בוגרים וכן עבור פיתחת תיק נבחן אקסטרני.

מתי שואלים על טיב תעודת הבגרות?

בכיתות העליונות של חטיבת הביניים ולכל המאוחר, בכניסה לחטיבה העליונה. בשלב הזה צריך לשאול שתי שאלות מרכזיות:

- א. האם המגמה מובילה לתעודת בגרות מלאה, המוכרת על-ידי האוניברסיטאות?
- ב. מה מספר יחידות הלימוד האפשרי בכל אחד ממקצועות הבגרות העיקריים?

לא כל מסלול לימודים בחטיבה העליונה מוביל לבגרות. הדבר נכון בעיקר לגבי המסלולים המקצועיים/הטכנולוגיים, שחלקם אינם מובילים לבגרות, או מובילים לבגרות חלקית וברמה נמוכה, או לבגרות שמוכרת ע"י משרד החינוך אולם לא ע"י המוסדות להשכלה גבוהה.

רבים מהמקצועות במגמות הטכנולוגיות, בהם משקיעים 3 שנות לימוד, אפשר לרכוש בשוק האזרחי בקורסים של מספר חודשים (כגון, הנהלת חשבונות, מזכירות, מסגרות, מכונאות רכב, ספרות וכיו"ב).

לימוד במסלול, שאינו מוביל לתעודת בגרות מלאה, הוא בזבוז זמן ואחידת עיניים מצד בית-הספר. לכן, חשוב לבדוק את מקצועות הלימוד ואת רמת הלימודים. תעודת גמר עם מקצוע בגרות אחד או שניים איננה תעודת בגרות.

כל תלמיד ותלמידה, שהגיעו לחטיבה עליונה, מסוגלים להגיע לבגרות. על כן צריך לספק להם מסלול שיובילם לשם.

הורים צריכים להיאבק לסגירת מסלולים שאינם מובילים לבגרות מלאה ולדרוש במקומם מסלולים, מקצועיים או עיוניים, המובילים לתעודת בגרות מלאה.

כיצד בודקים אם מסלול הלימודים מוביל לבגרות ולאוניברסיטה?

הנהלת בית-הספר חייבת לספק להורים מידע על מסלולי הלימוד לקראת בגרות. בבתי-ספר מסודרים מכנסת הנהלה את ההורים בתחילת כיתה י' ומספקת להם מידע בעל-פה ובכתב על מערך הלימודים

לקראת בחינות הבגרות, כמו גם על דרישות הקבלה העדכניות לאוניברסיטאות. במידה וההנהלה אינה עושה זאת מיוזמתה, ההורים צריכים לבקש זאת.

מומלץ מאוד להזמין את אנשי מדורי הרישום באוניברסיטאות לבית-הספר של ילדיכם בכדי לתת להורים ולתלמידים את המידע, באופן ישיר.

המבחן הפסיכומטרי

הקבלה למוסדות השכלה גבוהה מבוססת על ציון משולב של תעודת בגרות ומבחן פסיכומטרי. לאחרונה חל שינוי בשקלול ציון בגרות ופסיכומטרי על ידי מוסדות להשכלה גבוהה: החל משנת 2010 שקלול ציון המבחן הפסיכומטרי אינו מתבסס על ציון ממוצע במבחן אלא על ציון באוריינות או מתימטיקה על פי תחום הלימוד המבוקש.

אם הנבחן מעוניין להתקבל למסלול ריאלי משקל הפרק הריאלי יהיה גבוה, אבל אם הנבחן מעוניין ללמוד מקצוע הומאני משקלו של החלק הריאלי בציון הסופי יצומצם מאוד לטובת החלק המילולי.

צעירים המעוניינים לרכוש השכלה גבוהה ואינם מחזיקים בתעודת בגרות או ציון פסיכומטרי יכולים להירשם לאוניברסיטה הפתוחה, לקורסים בודדים או לתואר מלא. אפשרות שנייה היא להירשם למכינה קדם אקדמית ולהשלים את דרישות הקבלה למוסדות להשכלה גבוהה באמצעותה.

תכניות של העדפה מתקנת לתלמידים מהפריפריה ולתלמידים יוצאי אתיופיה

בחלק מהמוסדות להשכלה גבוהה ישנן תכניות שמיועדות לתלמידים יהודים וערבים מהפריפריה ומאפשרות קבלה בתנאים נוחים יותר.

למשל, באוניברסיטת תל אביב ישנה תכנית המאפשרת קבלה ללימודים לתלמידים מצטיינים במחזורם, על פי ממוצע בגרות, בחינה באנגלית (אמי"ר או פסיכומטרי) ורמת הכנסה של המשפחה.

במרבית המוסדות ישנן מלגות סיוע בשכר לימוד לסטודנטים ממשפחות בעלי הכנסה נמוכה. פרטים ניתן לקבל במוסד עצמו, במינהל הסטודנטים או באגודת הסטודנטים.

סטודנטים יוצאי אתיופיה זכאים לסיוע במימון שכר לימוד על ידי מינהל לסטודנטים עולים במשרד הקליטה, מהמוסדות עצמם ובחלק מהמקרים התחשבות בציון פסיכומטרי.

באוניברסיטת בר-אילן, באוניברסיטת בן-גוריון, במכללה האקדמית קרית אונו ובמכללת רופין ישנן תכניות קבלה בתנאים נוחים - ציון בגרות וראיון אישי ופחות משקל לציון פסיכומטרי ליוצאי אתיופיה.

למידע נוסף:

מידע של משרד החינוך באתר אגף הבחינות:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Exams/BchinotBagrut/HerkevTeuda/>

מידע לגבי נושאי הבחינות ופירוט המקצועות למגזר הערבי, הדרוזי והחרדי: (באתר אגף הבחינות, נבחנים אקסטרניים, תקנון)

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Exams/Externi/NoseiLimudExterni.htm>

מידע לגבי דרישות המוסדות להשכלה גבוהה, בונוסים וחישוב ממוצעים באתר מינהל הסטודנטים של האוניברסיטה העברית:

<http://info.huji.ac.il/showpage.asp?cat=408>

אתר מידע לפי מקצוע ומוסד לימוד

www.meidaat.co.il

מערכת מידע למתכוונים ללמוד במוסד השכלה גבוהה: מידעת. מזינים נתונים ומקבלים תשובות:

<http://kivunim.huji.ac.il/soldier/meydaat.html#m5-a>